

UKÁŽKA 1:

Tým, že ako 19-ročný Samo Chalupka sa prihlásil bojovať a bojoval za slobodu Poliakov v Haliči, dokázal, že jeho poézia nebola len slovom, ale aj činom. V boji bol ranený a otec za ním poslal na bojisko učiteľa Blázyho, ktorý ho dopravil domov. Rana sa mu celkom nezacelila, z času na čas sa mu otvárala, čím vzbudzoval úžas vrstovníkov. Po návrate z boja a vyliečení si dokončil štúdiá v Bratislave. Najskôr bol vychovávateľom v Liptove, potom pokračoval na teológii vo Viedni, v roku 1835 sa stal farárom v Jelšavskej Teplici. Túžil po spisoch Puškina, no v tom čase stáli 30 rubľov. Aby si ich mohol kúpiť, musel odbaviť 45 pohrebov, čo v jeho cirkvi mohlo trvať aj 4 roky. Od roku 1840 (po otcovej smrti) pôsobil v Hornej Lehote vo svojich rodných horách. Bol zdržanlivý, ale priamy.

V roku 1864 vyšla v Sokole jeho báseň *Mor ho!* Sokol mal vtedy asi dvesto predplatiteľov a básne z neho sa čítali na schôdzach mládeže.

Jeho básne *Likavský väzeň*, *Boj pri Jelšave*, *Turčín Poničan*, *Valibuk*, *Kozák*, *Branko*, *Kráľohoľská* sa okamžite dostali medzi ľud. Ešte prv než ich mohla rozšíriť škola. Národ ich prijal za svoje.

(Eva Ducká: Láska je silnejšia ako smrť)

ÚLOHY K UKÁŽKE 1:

1. **Napište, čo je témou ukážky.**
2. **Ktoré tvrdenie o Samovi Chalupkovi nie je pravdivé?**
 - A. Bol to muž činu, lebo bol ochotný bojovať za svoje presvedčenie.
 - B. Bol to človek mierny, zdržanlivý, nezapájal sa do žiadnych konfliktov.
 - C. Na jednej strane bol zdržanlivý, no na druhej strane bol rebelantský.
 - D. Svojou poéziou bojoval za slobodu svojho národa.
3. **Určte gramatické kategórie a skloňovací vzor podčiarknutých podstatných mien z ukážky:**

Blázyho –
štúdiá –
4. **V mene Sama Chalupku sú neznelé párové tvrdé spoluhlásky:**
 - A. dve,
 - B. tri,
 - C. štyri,
 - D. päť.
5. **Napište, z koľkých viet sa skladá úvodné súvetie v ukážke.**

6. Označte podrad'ovacie súvetie:

- A. Slovenskí junáci padli za vznešené ciele, ale morálne zvíťazili.
- B. Víťaz na bojisku zostáva s hanbou otrokára.
- C. Pod vedením Mateja Janču zo Smrečian cez 1. svetovú vojnu vznikol tajný spolok študentov Mor ho, jeho členovia sa nazývali morhisti.
- D. Verše z básne Mor ho! oduševňovali bojovníkov proti fašizmu v SNP, keď zazneli v slobodnom vysielaní Banská Bystrica.

7. Pomenujte podčiarknutý vetný člen vo vete: *Víťaz na bojisku zostáva s hanbou otrokára.*

8. Aký typ skracovania slov predstavuje slovo *SNP*?

Napíšte pravopisne správne, čo označuje toto slovo.

9. Vysvetlite súvislosť medzi básnikom Samom Chalupkom a jazykovedcom a spisovateľom Ľudovítom Štúrom.

10. V ktorom roku bola uzákonená Štúrova slovenčina?

Kto okrem Ľudovíta Štúra sa pričínal o jej uzákonenie?

11. Vypíšte z viet základné vetné členy a pomenujte ich:

Ako hovoria Európania?

Ako sa hovorí v Európe?

12. Doplňte do textu *i,í/y,ý*:

Chalupka pr__stupoval k p__saniu s tvor__v__m zámerom. Úr__vok ľudovej piesne bol podnetom pre vznik celej básne. Zomrel dva rok__ po manželk__nej smrti. Bol__ bezdetn__. Dal ľudu hrdinské spev__, bojoval proti kr__vde a nás__liu.

UKÁŽKA 2:

*Duní Dunaj a luna za lunou sa valí
nad ním svieti pevný hrad na vysokom bralí.
pod tým hradom Riman cár zastal si táborom:
belia sa rady šiatrov d'alekým priestorom.*

(Samo Chalupka: Mor ho!)

ÚLOHY K UKÁŽKE 2:

13. Pre dielo **Mor ho!** neplatí tvrdenie:

- A. konflikt je založený na zrážke dvoch protikladných svetov,
- B. hlavnou myšlienkou je oslava slobody a vlastenectva,
- C. je to hrdinská lyrická báseň, ktorá opisuje odvahu slovanských junákov,
- D. vystupuje v ňom kolektívny hrdina, ktorým je slovanská družina.

14. Určte druh rýmu, ktorý je použitý v ukážke z diela **Mor ho!** Napište jeho schému.

15. Ako sa nazýva umelecky pôsobivé usporiadanie hlások (zámerné opakovanie hlások d, l, n) v prvom verši ukážky?

16. Pomenujte podčiarknuté obrazné pomenovanie z druhého verša ukážky.

KĽÚČ SPRÁVNYCH ODPOVEDÍ

Číslo otázky	Správna odpoveď	Počet bodov
1.	Život a tvorba Sama Chalupku.	1 bod
2.	B.	1 bod
3.	<i>Blázyho</i> – mužský rod, singulár, akuzatív, kuli <i>štúdiá</i> – stredný rod, plurál, akuzatív, mesto (za každý správny údaj 0,5 boda)	4 body
4.	A.	1 bod
5.	4/štyri/zo 4/zo štyroch (viet)	1 bod
6.	D.	1 bod
7.	prívlastok (nezhodný)	1 bod
8.	iniciálová skratka Slovenské národné povstanie (musí byť pravopisne správne napísané)	2 body
9.	S. Chalupka a E. Štúr žili a tvorili v tom istom časovom období./Ich tvorba patrí k romantizmu./Generáciu, do ktorej patrili, nazývame štúrovcami.	1 bod
10.	1843 Hurban, Hodža	3 body
11.	<i>hovoria</i> – prísudok (slovesný) <i>Európania</i> – podmet (vyjadrený) <i>sa hovorí</i> – vetný základ (slovesný)	3 body
12.	<i>Chalupka pristupoval k písaniu s tvorivým zámerom. Úryvok ľudovej piesne bol podnetom pre vznik celej básne. Zomrel dva roky po manželkinej smrti. Bolí bezdetní. Dal ľudu hrdinské spevy, bojoval proti krivde a násiliu.</i>	6bodov
13.	C.	1 bod
14.	združený rým aabb/AABB	2 body
15.	zvukomaľba/eufónia	1 bod
16.	metafora	1 bod
Maximálny počet bodov		30 bodov

1. Pravopisná dopĺňovačka. Doplňte ypsilon (y/ý) alebo jotu (i/i):

Panovníčka Mária Terézia bola kľúčovou postavou európskej politiky 18. storočia. Zaslúžila sa o hospodársky, spoločensk__ i kultúrny rozmach habsburskej monarchie. R__chlo pochopila, že reform__ sú nev__hnutné. Najv__znamnejšie zásahy sa t__kali správy štátu a vnútornej politiky. Mal__ za úlohu predovšetk__m zmodern__zovať Rakúsko. Dokázala konkurovať všetkým vyspel__m krajinám západnej Európy__. Snažila sa pomôcť tým, ktor__ to potrebovali najviac – chudobnému roľníckemu ob__vateľstvu. V oblasti školstva sa Mária Terézia zamerala na jednotnosť v rámci__ v__učovacieho procesu, stanov__la študijný a discipl__nárný poriadok, normy pre telesnú, mravnú i rozumovú v__chovu a zaviedla rôzne adm__nistratívne predpis__.

Zdroj: www.server.sk

2. Ktoré tvrdenie vyplýva z textu pravopisnej dopĺňovačky?

- A. Mária Terézia bola panovníčkou celej západnej Európy.
- B. Reformy sa netýkali školstva v habsburskej monarchii.
- C. Mária Terézia bola významná reformátorka.
- D. Svoj vplyv a pomoc orientovala Mária Terézia na najbohatšie vrstvy obyvateľstva.

3. Vyberte prídavné meno, ktoré charakterizuje osobnosť Márie Terézie na základe textu dopĺňovačky:

- A. agresívna,
- B. pokroková,
- C. pesimistická,
- D. apatická.

4. Vyhľadajte a vypíšte z textu dopĺňovačky jedno slovo, v ktorom je tvrdá výslovnosť niektorej zo slabík de-, te-, ne-, le-, di-, tí-, ni-, li- .

5. Text o Márii Terézii môžeme zaradiť do jazykového štýlu:

- A. náučného (odborného),
- B. hovorového,
- C. umeleckého,
- D. rečníckeho.

6. Slovo *rozmach* má synonymum:

- A. rozbroj,
- B. rozhovor,
- C. rozvrh,
- D. rozkvet.

7. Podstatné mená *obyvateľstvo*, *školstvo* vznikli rovnakým slovotvorným postupom, ktorý nazývame:

- A. skladanie slov,
- B. spájanie slov do viacslovných pomenovaní,
- C. odvodzovanie slov predponou,
- D. odvodzovanie slov príponou.

8. Napíšte slovné spojenie *vnútorná politika* tvare I , sg.:

9. Určte druh číslovky v prvej vete doplnovačky.

10. Spojenie *telesnú, mravnú i rozumovú* je v texte doplnovačky vetným členom:

- A. viacnásobným zhodným prívlastkom,
- B. viacnásobným nezhodným prívlastkom,
- C. viacnásobným predmetom,
- D. prístavkom.

11. Doplníte stupňovanie prídavného mena:

1.st. _____ 2.st. _____ 3.st. najvýznamnejší

12. Vymenujte všetky neplnovýznamové slovné druhy.

13. Do opisného slohového postupu nepatrí:

- A. opis pracovného postupu,
- B. úvaha,
- C. charakteristika osoby,
- D. umelecký opis.

14. V ktorej z možností sú správne určené gramatické kategórie slovesa z vety:

V oblasti školstva sa Mária Terézia zamerala na jednotnosť ...

- A. 1.osoba, sg., minulý čas, rozkazovací spôsob, dokonavý vid;
- B. 3.osoba, sg, budúci čas, podmieňovací spôsob, nedokonavý vid;
- C. 3.osoba, sg., minulý čas, oznamovací spôsob, dokonavý vid;
- D. 3.osoba, pl., minulý čas, oznamovací spôsob, nedokonavý vid.

15. Bájka sa ako žáner vyznačuje tým, že:

- A. vždy končí tragicky,
- B. existuje len vo forme poézie,
- C. obsahuje inotaj a ponaučenie,
- D. vystupujú v nej iba ľudia.

16. Označte možnosť, ktorá charakterizuje historický román ako literárny žáner:

- A. dej sa odohráva v minulosti, hlavnými postavami sú kovboji a Indiáni;
- B. dej sa odohráva v minulosti, súčasťou sú reálne fakty a osobnosti z dejín, archaizmy;
- C. dej sa odohráva v minulosti, zachytáva boj hlavnej postavy o prežitie, nebezpečenstvo;
- D. dej sa odohráva v budúcnosti, využíva sa predstava o vymoženostiach vedy a techniky.

17. Kto uzákonil prvý spisovný jazyk na základe stredoslovenského nárečia?

KLÚČ SPRÁVNYCH ODPOVEDÍ

1. Pravopisná doplnovačka. Doplňte ypsilon (y/ý) alebo jotu (i/í):

Panovníčka Mária Terézia bola kľúčovou postavou európskej politiky 18.storočia. Zaslúžila sa o hospodársky, spoločenský i kultúrny rozmach habsburskej monarchie. Rýchlo pochopila, že reformy sú nevyhnutné. Najvýznamnejšie zásahy sa týkali správy štátu a vnútornej politiky. Mali za úlohu predovšetkým zmodernizovať Rakúsko. Dokázala konkurovať všetkým vyspelým krajinám západnej Európy. Snažila sa pomôcť tým, ktorí to potrebovali najviac – chudobnému roľníckemu obyvateľstvu. V oblasti školstva sa Mária Terézia zamerala na jednotnosť v rámci vyučovacieho procesu, stanovila študijný a disciplinárny poriadok, normy pre telesnú, mravnú i rozumovú výchovu a zaviedla rôzne administratívne predpisy.

Otázka	Správna odpoveď	Body
1.	Za každé doplnené písmeno 0,5 b.	10
2.	C	1
3.	B	1
4.	Zmodernizovať, študijný, politiky, administratívny, disciplinárny, ...	1
5.	A	1
6.	D	1
7.	D	1
8.	vnútornou politikou	1
9.	radová	1
10.	A	1
11.	významný, významnejší	2
12.	spojky, predložky, častice, citoslovčia	4
13.	B	1
14.	C	1
15.	C	1
16.	B	1
17.	Ľudovít Štúr	1

Za celý test spolu 30 bodov.

